

Feiz ha Breiz

C'HOUËVRER 1928

Hor ger eo : Katolik ha breizad bepred !

Feiz ha Breiz

Kelaouenn viziek gant skeudennou
RENÉ GANT Y.-V. PERROT

Koumananchou dioux ar bloaz - Breiz:	13 Iur	Embannou dioux ar bloaz : 1/4 pajenn 150 Iur
Frans ha broiou stag outi	15 Iur	1/2 pajenn 275 Iur
Evid ar re a zo e diavéz bro	20 Iur	1 pajenn 500 Iur

Evid ar c'houmananchou kouliz hag evit an embannou skriva da :
M. Fr. GEORGELIN, administrateur, 4, rue du Château - BREST
C./C. Rennes 44-40

TAOLENN AR MIZ

Eun tenzor ez peus kavet. Furnez ar re goz.....	41
An Hada, gant J.-L'HELGOUACH.....	42
Buhez an Tad Julian Maner, gant Y. UGUEN.....	44
Itron Varia ar Mene-Hom, gant G. P.....	48
Kenteliou d'ar barz yaouank, gant J. KERRIEN.....	56
Wardro ar re glanv, gant ar medesin.....	59
Ar walenn gollet, gant G. P.....	61
Keleier ar miz, gant Y.-V. PERROT.....	68
Kevrenn ar vugale, gant P. GUILLOU.....	74
Eur c'hanfart a zoare, gant MELEGAN.....	76
Pajennad Breuriez-Veur ar brezondeg, gant F. VALLEE.....	77
Kenstrivadegou Bleun Brug 1928.....	79
Divinadennou, gant Per ha Paol.....	80

Er miz a zeu e kendalc'himp
gant kenteliou an A. CHEVILLÔTTE,
re Dintin Anna hag all

KEMENNADUREZ

Ar re eus hol lennerien o deus o c'houmanant da nevez a zo pedet d'hen ober o kas o 13 Iur dre chek-post, d'an A. GEORGELIN, administrateur du Feiz ha Breiz, 4, rue du Château, Brest. C/C 44-40, Rennes.

Elez gwenneg vizou o devezo evelse, e lec'h dek real ma ranker goulenz o arc'hant diganto dré ar post.

Rak-se, klaskit an tu da baea ho koumanant hoc'h-unan, a-raok ar 15 a viz c'houevrer.

CABINET BRESTOIS

Téléph. 634 63, rue Jean-Macé, Brest

Eno e vez dreist-oll gwerzet ha prenet hoteliou a bep seurt. Rëet e vez diskleriaduriou evit netra. — Ty a sijians. Ma feil d'eo'h prena, pe gwerza tiez, douar, danvez, pe station-a-gonverz, it du vureo ar «CABINET BRESTOIS», eno e vezoch servichet mat ; ha kaset a vezd d'eo'h roll an holl diez ha staliou-a-gonverz, d'eo'hda ober ennan ho tibab.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. JÉZÉQUEL, A. LAPIQUONNE

SUCCESEUR

Tenner dent

Lorest gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerlou diveza. Gwarantisa a ra e labour.

RESEO A RA :

Bep Lun, e LESNEVEN, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn e BRASPARTS hag er FAOU. — Ar chabinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage St-Martin, aboue 9 eur beteg kresteiz, ha da 2 eur beleg 6 eur. Tél. 0-16

Entreprises J. PLOUÉ - J. COLLIERE

36, rue de Siam J. PLOUÉ 57, rue de Traverse
BREST BREST

Déménagements Camionnage - Transit - Transports

Cadres - Wagons - Autos Capitonnes

R. C. Brest, 600

Ad. Tél. Ploué-Brest

Tél. 0-38

TAOLIT EVEZ MAT !
 N'ankounac'hait ket penaos an **DILHAJOU**
 evit GOAZED, PAOTRED YAOUANK ha BUGALE
 ar re Wella, ar re Gwella-Marc'had
 -:- a vez gwerzet -:-

Aux ELEGANTS

80, ru Siam, BREST (Gwechall ti LIVENAIS)

Ti a fizians ha brudet mat

EUN DISKEN-BRIZ a 7 % a vez roet d'ar Familhou niverus ha d'ar zoudarded mac'hant er brezel

Hadou potach ha brouskon, hadou bleuniou

Hadou dibabed eus ar gwella tiez

TI A. HUON
Savet e 1840

L. AUDREN, DEUT WAR E LERC'H
13, Straed Siam — BREST
Télég. AUDREN-GRAINES-BREST

BINVIOU - PESKETA
KERDIN - SIFELL A BEP SEURD

Brezoneg en ti **TI A. FIZIANS** R. C. Brest 49

Hangars agricoles métalliques

Charpentes métalliques || Serrurerie d'Art
Ponts en fer || Toutes pièces forgées
Tour || et estampées.

J. BERTHOMIER

Constructeur

90, rue Jean-Jaurès, BREST Tél. 2-75

Fermettes de magasins || Silos métalliques
Persiennes en fer || à fourrages « Gautier »
Grilles articulées
Monte-charges et monte-plats
Représentant de la Maison
Jaquesnet et Mesnet, Paris.
Tous projets et devis gratuits sur demande.

Quincaillerie HAUTIN

(Maison fondée en 1880)

Louis BERTHELOT
SUCCESSEUR

102, rue Jean Jaurès et rue Saint-Martin

Téléphone 1-86 BREST (FINISTÈRE) R. C. Brest 3848

Grand choix d'appareils de Chauffage
Articles de Ménage - Éclairage - Articles de Bâtiment
Toiles cirées et Nappes

DISKENN BOUZELLOU

Evit beza servichtet mat, heb
ezomm da baca re ger, it,
gant fizians, da di ar **H. LE ROY**, bet loreet e Pariz, hag
breizad mat ma'z eó. **H. LE ROY**, e zo chom er **ru Jean-**
Jaurès, n° 139, BREST, ar ru Bariz gwechall.

Kaout a reoc'h en e di a lep seurt gourizou evit gwazed,
merc'hed ha bugale. Lereir en deus ives evit ar re a c'hell beza
dieset gant gwazied o divesker.

GARAGE CENTRAL

DU RUSQUEC et Ce

- 17, Straed Jean Jaurès, BREST — Teleph. 0-51

Guerzerien ar merkou:

DONNET -:- DELAGE
CHENARD-WALCKER -:- ROCHE-SCHNEIDER

Les 7 CV Chenard-Walcker et Donnet sont des voitures
économiques, élégantes et répondant à tous les besoins.

Stock Michelin

Labouradeg stummets eus ar gwella evid a oaza mat ha buan an
holl girri dre dan
Ar c'hirri chomet a-zac'h war an hent a vez dizac'het ganeomp
war ar zul hag ar gouelion

Stal-labour karonsez, Dibrerez ha liverez
R. C. Brest 2529

Téléphone 25

Ti Frédéric LAURENT

23, 25, 27, Straed au Tour d'Auvergne - LANDERNE

An itron intavez **LAURENT war e lerc'h**

Dreist evid ar gwetariou skany war rojou kelc'hiet-

gom, Road-Carts ha trotorezed, kirri-saoz, gardens.

Rojou kelc'hiet-gom a hep Seurd. Ar Rojou kelc'hiet-houarn

a vez lakaet ganeomp da rojou kelc'hiet-gom.

Klenvejou ar Gwad hag ar C'hroc'hen

Eczema, psoriasis, acne, debron, gwad fall prederiet dre ar *Banno Tre-moug*, an nerzusa louzon
a ana'ezer.

Klenvejou Kan an Troaz, pareet dre an Tredan (electricité)
Prederiet e vez droug-ar-mammou, kolou gwenn, diwad.
Brec'hion ha Serum, Holen Radium

D. P. TESSONNIÈRE

Brezonag en ti - 50, Straed Alguillon - BREST Brezonag en ti

Braco ha Gwella Marc'had

GWELEOU HA MATALASENNOU

Plunv-weleou hag orillerou
A gavoche ty

L. LE BIAN

39-41, Plasenn Marcellin-Berthelot - BREST

MEUBL a BEP SEURT, PALLENNOU GLOAN A BEP PRIZ
OLL ARTICLOU EVIT AR GILVIZIEN
MEUBL, SOMMIEOU ha PEB TRA EVIT an TAPISSENIEN

Eno e vez komzet brezonag — Ty a fizians

Galerie Saluden 14, rue Traverse BREST

Paperennou livet -:- Skeudennou a Relijion

Kadreou skeudennou

Gwerennou livet. — Aoza ar gwerennou-iliz

Kinkla an ilizou

*N'achetez pas de meubles
avant d'avoir visité la*

GRANDE FABRIQUE DE MEUBLES

Bretons, Modernes, Louis XVI et Anciens

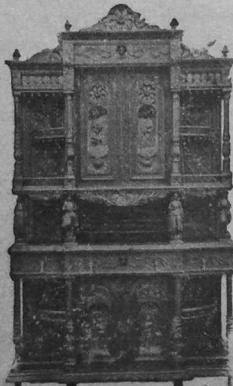
— MAISON —

Louis QUÉMÉNEUR

Fondée en 1905

Sculpteur breton

Téléph. 8-81

Grand choix de Salles à manger
et Chambres à coucher
en tous genres

Meubles à l'usage de la campagne

Magasins de vente et d'exposition :

37, rue Louis-Pasteur, BREST

Usines à Saint-Pierre-Quibignon

Une visite s'impose

Tud an ti a oar brezoneg.

Livraison par camion-auto.

Goulennt e ti ar marc'hadour

ar Zoavon

e galleg « Le Plus Chic »

Hennez eo ar gwella !

Gofelia dre vrás an alar BRABANT dispar, ken anavezet

L'Emietteuse

e gwirionez

Rouanez
an eler

E. BELBÉOC'H, ijinour
Touzer-Mékaniker
• LANDERNE

Eun doare hepken hag hen ar c'hrenva ; 120, 135, 145 ha 155 kilogr.

ARREBEURI. - Peizou-arrebeuri, ar re vrasa, ar re grenva, ar re gwella marc'had
a vez Kavet e ti VICAIRE-LEVEC

Marc'hadour-arrebeuri

105, straed Jean-Jaurès, (ar Ru-Baris gwechall) BREST

Diouallit mat : n°105 a lavaran, ha neket eun ti all eo !

Medalenn-our e Diskouezadeg « Arts Décoratifs » Paris 1925

Pozion-arrebeuri a bap sourd en akajou, kroon, dero. Stal vrás evid an
arrebeuri giz-Vreiz. Gweleou honarn ha kouevr Gloan, matalasennou,
plunv, pallennou, melezouriou. Arrebeuri kerez gwarnisel a-ratoz evid an
dud diwar ar maez. Kaset e vezint evit netra d'ho ti dre girri-dre-dan.

Klanvourien !

An efedusa eus al louzeier da grenvaat ha da buraat ar gwad eo al louzou diwar iod-mor ha raz-eskern. Hogen eus an holl louzeier diwar iod-mor ha raz-eskern — stank an niver anezo — ar reisa hag an efedusa dre ma teu war-eeun eus ar bezin-mor hag an eskern fresh eo, hep mar a-wel d'an holl, an **ULMINUCINE MOREUL**, al louzou gal-loudek-dreist, anavezet dre-holl e Breiz hag en deus saveteet kement a vuheziou prizius.

Mammou tiegez, ha d'eoc'h bugale blivik, disliw, fall da grenvaat ha diwezat da greski, pe merc'hed diaes d'ezo dont d'o oad-kenn,

Maouezed digouezet gant tro an oad, na droiatit ket da gemer an **ULMINUCINE MOREUL**, aozet gand an D' en Apotikerez Th. MOREUL, *loreet gand Akademi ar Medesinerez*, ar pez a ro testeni war e ouziegez. K'asit ho kwad, ho skopadennou, ho troaz d'ar *Grande Pharmacie MOREUL, Landerne*.

64me BLOAVEZ

N° 2

C'HOUËVRER 1928

Feiz ha Breiz

Eun tenzor ez peus kavet !

Paotred yaouank, pa vezoc'h o vont da zimezi, taolit evez mat piou da gemeret da hanter-tiegez, en aoun da gaout keuz warlerc'h, pa vez re zivezat:

Gwell eo beza laouen, war ar vein o kana
Eget n'eo azeza, war ar an aour da lenva.

N'it ket da gemeret da bried eur verc'h rok ha dichek, eur gamambre ha ne gomz brezoneg, nemet diwar fae, unan ha n'he deus doujans ebet evit he zud :

A-raok lammet, gouez e pe lec'h,
en aoun da derri penn pe vrec'h!

Gwehall goz, eur paotr yaouank eus a Athena, hag a veze er skol gand eun doktor brudet, a roas da anaout d'e vestr edo o vont da zimezi dizale.

— Ha petra he deus an hini a c'houennes, eme an Doktor?

— Koant eo, eme ar paotr, lorc'h ennan.
Ar mestr a verkas raktal eur pikol zero war e daolenn-sklenet.

— Ha goude, emezan?
— He zud a zo brudet bras!
An Doktor, kerkent, a lakas eur zero all war e sklenenn.

— Pinvidik eo!
An Doktor a lakas eun trede zero.
— Desket kaer eo!
An Doktor a skrivas eur pevare zero ha meur a hini all c'hoaz d'e heul.

— Ha gand an dra-ze, eme an den yaouank eo eur vaouez hegarat evel ma n'eus ket kalz.

Kerkent an Doktor a lakas an niverenn 1 dirak ar zeroiou en-doa skrivet a-raok hag o trei warzu an den yaouank e tiskouezas d'ezan an niver en doa breman, war e sklen-tenn, hag a oa estlammus:

— Gwelet a res, emezan; eun tenzor ez peus kavet:

Gwell eo karantez leiz an dour
Eged aour melen leiz ar fourn.

Furnez ar re goz.

AN HADA

Daou ejen ruz, lart, digailhar,
A-hont a jach war an alar :
Kevred ez eont, o fenn izel
Hag eur c'hlaourenn diouz o muzell.

Roget e gein gant ar zoc'h lemm
An douar ne daol ket eur c'hlemm,
Anaout a ra eo euz e c'hloaz
E sav eost alaouret bep bloaz.

Harpet war ar gloued, e welan,
En e zourn eur bodig balan
Ar paotr o heulia, war e bouez,
An daou ejen sentus d'e vouez.

Ar mestr a stard en e zaouarn
Pogennou an alar houarn
Ha, dindan eun heol tomm-bero,
En teil gwak, e toull e ero.

An tad-koz, eun den a yicher,
Tronset gantan e davancher,
A stlap had melen da havi
E gwele ledan an irvi.

Ha ruihet warnan an douar,
Evel eur vantellig klouar,
An had aour sebeliet eno
Ar goany, e peoc'h, a dremeno.

Glao, erc'h, grizilh, barrouavel
A ray dispac'h war e gavell,
Met hen, d'an hany, flamm ha dare,
Kaeroc'h a zavo adarre.

Da gorf, d'ar vered, eun dervez,
A vezou douget da c'hourvez,
Met, evel an had, e havo
Hag en e holl sked e savo.

Warnan, araok diskenn aze,
E kouezo taoliou marteze,
Hag ar boan en e izili
Sur a veno meur a c'houli.

An naon, ar sec'hed, ar brezel
Ennan a blanto o c'hizell
Hag ar c'hlenved, breur ar maro
Dindan e vorzol e flaстро.

Dalc'h mat d'az feiz evelato,
Kousk ar bez ne bad ket ato :
Rag, eun deiz, da Vro an Eled
O nijal e vezi gwelet.

J. L'HELGOUALCH, M. M. D.

Buhez an Tad Julian Maner

Jezuist ha misioner (1606-1683)

II

E kelenndi ar Jezuisted e sant Jermen hag e La Flèche (1625-1630)

En em gavet e Paris, ez eas da c'houlenn digor e ti ar Jezuisted. Met an Tad karget eus ar Jezuisted yaouank ne felle ket d'ezan e zigemeret, rak n'en doa klevet hano ebet anezan. An Tad Koton en doa ankounac'haet skriva. « Va lezit da vihana, a c'houlennas Julian, da vont d'ar chapel da lavaret eur bedennig ». Aotreet e voe, hag e pedas eno kalonek an Aotrou Doue ha sant Jozef. Selaouet e voe e bedenn. « Chom a c'hellot, a lavaras an Tad Rener, betek ma vo deuet respont an Tad Koton ».

Ar respont a zigouezas, ha Julian Maner a jomas en ti-ze da zeski beza Jezuist. Laouen oa, eurus bras. « Er baradoz, emezan, oun en em gavet. Rak, peseurt kemm a zo etre buhez ar zent en Nenv hag ar vuhez a renomp aman ? Adori, meuli Doue, setu petra ra ar zent. Met ni a ra evelse ive ».

Senti a rae ouz ar reolenn en traou distera evel er re vrasa; e spered a veze ato teret ouz Doue, pedi a rae kalonek, hag e pinvidikae hemdez e ene o prederia var vuhez e Vestr, Hor Zalver Jezuz-Krist.

Doue a ro e c'hrasou d'ar re o goulenn. Ar re a lak o foan d'en em zantellaat ne vezont ket le-

zet gand o nerz o-unan. Doue a skuilh varno gant plijadur e sklerijenn. An Tad Maner a voe frealzetz gant Doue er mare-ze eus e vuhez, evel m'en deus skrivet. Ar Werc'hez ive, e Vamm vat, en em ziskouezas d'ezan epad e gousk hag a gargas e galon a beoc'h santed.

Gouda daou vloaz tremenet oc'h en em brepari, ec'h en em vouestlas da Zoue evid eun nebeut bloaveziou. Rak evelse e ra al Leaned. Da genta ec'h en em vouestlont evid eun nebeut bloaveziou ha divezatoc'h e c'hellont en em vouestla evid o buhez penn da benn.

Gouda e vouestl, Julian Maner a voe kaset da ger La Flèche da studia ar brederouriez hag ar skianchou sakr. Eur skol vrás ha brudet o doa eno ar Jezuisted. An ti-ze, skler eo, a zo bet laeret evel kalz re all, hag hirio eo d'ar gouarnamant.

Ar Breur Maner a studio gwella ma c'hello, nann evit beza brudet dirag an dud evid e zeskadurez, met evid anaout gwelloc'h e Zoue ha gellout ober muioc'h a vad d'an eneou. Skrivet en deus velhen var gement-se : « Me a studio evid en em zantellaat ha gellout eun deiz santellaat va nesa. Evel ma z'an da bedi pa vezan galvet gand ar c'hlloc'h, evelse ive ez in da studia pa zono ar c'hlloc'h, evid ober ato bolontez Doue. O pedi ne zonjin ket er studi, met o studia ne zilezin ket ar zonj eus a Zoue, pedi a rin allies evit gellout deski gwelloc'h. Doue a fell d'ezan e ven santed ha desket. Evit-se me a implijo mat an amzer merket evid ar bedenn hag ar studi. Ne vezoz ket tenval va fenn ma welan re all o vont em raok. Me o meulo hag a lavaro : « Setu aze tud hag a raio divezatoc'h enor d'hor C'hompangnenez. Ma teskan gwelloc'h egod ar re all, e lec'h

klask meuleudi, me a drugarekaio Doue, rak dигантan e teu pep furnez ».

Mont à rae ar studi var araok. Endro d'ezan ez oa kalz a re all, lem'm o spered ive, mat ive da labourat, hag e veze striv alies etrezo. Bep sizun e vezent laket da genstriva war gement a veze bet displeget dirazo, ha bep miz e veze eur genstrivadeg diesoc'h c'hoaz, dirag an holl vistri. Goulennou a veze graet outo, hag e rankent respont, displega, eüna brao an traou.

Ar Breur Maner en em denne mat ato. Deski a rae ar pez a gare. Met daoust da ze, ne gemere tamm lorc'h ; ato e chome izel a galon, ato troet ouz ar bedenn, leun a garantez evit Doue.

En amzer-ze eo en deus skrivet ar c'homzouman: « En dervez diveza eus eisvetez ar Zakramant, e welis skler n'eo hol draou ar bed nemet moged; tremen a reont buan. Doue hepken a zo-peurbadus, hag evid e garet en Nenv, e ranker beza e garet war an douar. War-ze, e kounnar ouz mignoned ar bed, e lavaris a vouez uhel: « Ha diskiant a-walc'h e vezoz ato ar bed d'en em staga ouz ar pez a dremen ha da zilezel Doue, an Hini ne dremen ket? » Nebeut amzer goude em boa ker bras glac'hар d'am fec'hejou, m'oa evel frailhet va c'halon. »

Nebeut amzer goude, d'ar 15 a viz gouere, e-sante en e galon c'hoant bras da c'houzany eun dra bennak evit Doue. Epad an deiz oa entamet a garantez evit Doue. Lenn a reas ar c'homzouman skrivet gand an abostol sant Yann: « An neb-a jom er garantez a jom e Doue, ha Doue a jom ennan. »

Met, petra eo karet Doue? » N'eo netra all nemet

senti ouz e gomzou. » Hag e reas ar bromesa da brederia bemdez var gomzou Doue ha d'o heulia beteg ar maro.

Epad ma veze e retred, e tigore muioc'h c'hoaz e galon da c'hras Doue. Eur wech, o prederia war ar wirionez-man: « Da eur ar maro e vezoz c'hoant da veza renet eur vuhez santel meurbet », e lavaras ennan e-unan. « Tizout a rankan beteg ar vrasha santelez ». Hag epad m'edo evelse o prederia war ar maro hag anken ar maro, ar Werc'hez en em ziskouezas d'ezan da lavaret e vefe en e gichen da eur ar maro. Hor Zalver ive a ziskouezas d'ezan, e kreiz eur sklerijenn lugernus, peger bras digemer a vije graet, goude e varo, d'eur Jezuist chomet fidel d'e holl zeveriou. « Laouen bras, a skriv ar Breur Maner, frealzet holl, me a reas le da labourat eus va holl nerz evit beza henvel ouz Jezuz-Krist. »

Evit-se e ranko gouzany gant habaskted an holl boaniou, distaga e galon diouz traou ar bed, beza santel, glan, en em ziwall diouz ar pec'hed ha dreist pep tra diouz ar pec'hed hudur.

Alies e La Flèche e teue kelou eus misionou an Azi, an Amerik, renet gant Jezuisted. Al liziri a veze lennet dirag an holl er zal-debri. A-wechou e teue misionerien da gomz eus o misionou, da lavaret oa kaer an eost, met bihan niver an eosterien.

Ar Breur Maner en doa ioul da vont da visionou an Amerik. Met e vistri, pa voe echu gantan e studi var ar Brederouriez, e gasas da skolaj Kemper. N'en doa ket c'hoaz resevet an Urziou sakr.

Y. U.

ITRON VARIA AR MENE·HOM

Eul leo vihan diouz bourc'h Ploudiern, e tu an hanter-noz, war eun uhelenn hag a zo izeloc'hik koulsgoude egred ar c'herniou a zo tu ha tu d'ez, e kaver eur chapel gaer d'ar Werc'hez, kement hag eun iliz parrez, hag e raer anezi Itron Varia ar Mene-Hom.

War a lavar ar re goz, ar chapel genta a zo bet savet eno a vœu savet gant ar Roue Marc'h, eun den pinvidik mor hag a oa mestr war Vro-Gerne a-bez adalek Menenez Arre betek Penn-Marc'h. Kestell en doa e Lezarskoued, e Plonevez-

— 49 —

Porzay, e Prad-ar-Rouz, e Penharz, hag e enezenn Sant-Mark, e kichen Pont 'n Abad. Eun ti all en doa c'hoaz, war lein Mene-Hom, e chelle anezan gwelet e zouarou eus an eil penn d'egile. Daoust pegen troet oa ouz ar Werc'hez ha pegen mat oa ouz ar paour, e tec'h has meur a wech diwar hent ar furnez, hag e varvas trumm, eun nozvez, e kreiz e zizurzioù, amzer d'ezan, a vec'h, da zevel e spred warzu Doue ha da c'houenn digantan e bardon. E ene a oa o vont da goueza en ifern, met ar Werc'hez a bedas evitan hag an Aotrou Doue a zelaouas he fedenn :

— P'eman an traou evelse, emezan, ar Roue Marc'h ne 'z ay ket d'an ifern, met eur binijenn galet a ranko da ober ; e ene a jomo er bez a zo savet d'e gorf ha gouzany a ray ennan holl boaniou ar Purgator ken na c'hello eun den, en e zav, gwelet diwarnan tour ar chapel en deus savet en hoc'h enor en tu all d'ar menez.

Ar Roue Marc'h a oa bet sebeliet tost d'e vaner ; etre e vez hag ar chapel e oa eul lanneg vrás ; eur grugellad vein ha douar, a vœu savet, hervez giz an amzer, war e relegou, met daoust pegen uhel e oa an dosenn, n'oاد ket evit gwelet diwarni beg tour ar chapel. Ar Werc'hez a gavas, brao bras, an tu d'he uhelat, e berr amzer. Eun nebeud deizioù goudeze, eur paour a oa o treuzi ar menez, a jomas sebezet o kaout war e hent eun itron gaer, eul lostenn c'hlaz alaoüret ganti hag a zouge war he barlenn, eun dra bounner bennak ; goulenn a eure an aluzen diganti :

— Her rei a rin d'it, emezi, iaouen a-walc'h, gant ma teui da genta da leunia da zac'h a vein ha d'o stlepel el lec'h a ziskouezin d'it.

Ar c'hlasker-bara a zentas hag a yeas da heul an Itrom gaer betek bez ar Roue Marc'h ; houman a ziskargas eno ar varlennad vein a zouge ; p'en devoe graet ar paour kemend all, an Itron, d'e dru-

garekaat a roas d'ezan eur pez aour nevez
flamm :

— Ha breman, eme an Itron, bep wech ma
tremeni dre aman, e tigasi ganez eur zac'had
mein hag e liviri da gement paour a gavi war
da hent ober eveldout.

— Herr ober a-walc'h a rin, Itron, eme ar
paour, met perak e c'houennit ouzin ober eun
hevelep tra ?

— Evit savetei ene ar Roue Marc'h ha ne dle
beza saveteet nemet pa vo gellet gwelet, diwar

Porz gwered I. V. ar Menez-Hom.

e vez, beg tour ar chapel a zo en tu all d'ar menez.
Ar Roue Marc'h, p'edo war an douar, gwechall, a
oa mat d'ar beorien; roït eta d'ezan, breman, ken
aliés a vaen hag a damm bara ho peus bet di-
gantan, gwechall; bezit dinec'h, mar her grit, ar
Wer'hez ho tigollo.

Hag e tec'has. Ar paour a gredas eo an Itron
Varia he-unan eo en devoa gwelet. Ober a eure
ar pez a oa het goulennet digantan; ar beorien
hag an dremenidi a reas eveldan hag, hep dale,
ar bez a oa en ueholder goulennet gand an Aotrou
Doue : raktal, ene ar Roue Marc'h a nijas d'ar
baradoz.

Ar dud a-vreman n'anavezont ket mui ar pez
a dremenais gwechall en o bro rak anez da-ze
ne vijent ket bet aet da freuza Bern Mein ar
Roue Marc'h, evel m'o deus graet, evit dresa o
hentchou ha kloza o douarou; daoust da-ze, chom
a ra c'hoaz eur guchenn vrao anezan, en e zav, e
traon Menez Kelc'h, demdost da hent Kraozon.

Ar Roue Gralon ives a bignas eun dervez, war
Mene-Hom, p'edo o tec'het, gand e vignon Gwe-
nole, diouz ker Iz, beuzet gand e verc'h Ahez.

*Ac'hano, Roue Breiz-Izel,
War e lerc'h a daolas eur zell,
Met e lec'h Iz, gant he dek dor,
Ne welas mui nemed ar mor.*

Daouarou kastell ar Roue Marc'h a oa klozet
gand eur vur, hanvet ar Vur Vein; pennadou mat
anezi a gaver c'hoaz en he sav.

Nebeud a-walc'h a dra a anavezzer diwarbenn
chapeliou kenta Itron Varia ar Mene-Hom. Hen-
chou koz, pemp pe c'houec'h, a ya d'ar chapel-ze
hag a ziskouez eo darempredet al lec'h-ze ous-
penn mil bloaz a zo.

Ar chapel vreman a zo bet savet er XVIme kant-
ved hag unan oa eus an teir binvidika a oa neuze
e Bro Gerne.

Staga a rejod da labourat war an tour er bloaz

1663; met n'eo bet peurc'hraet nemed en amzer an A. Plassart, persoun Ploudiern, er bloaz 1772, evel m'her gweler skrivet, e kampr ar c'hleier.

Gwaregeier ar vali greiz a zo bet savet etre ar bloaz 1574 ha 1591.

Ar pez a gaera a zo er chapel eo an aoteriou bet graet er XVIIme kantved; gwasa pez a zo eo bet kuzet o liouiou koz gand eul liou melen sklêr en deus o laket da goll kalz eus o zalvoudegez.

Ar zent ives hag a oa liouiou skedus warno gwechall a zo livet bremen, e gwenn, penn-kil-ha-troad hag a zo henveloc'h evese ouz korfou maro sebeliet en o linseliou-kaonv, eged ouz sent. A-zioc'h an aoter a zo en hanter-noz eman skeudenn sant Yann Vadézour ha sant Laurans, sant Loeiz hag ar Vadalen.

War an aoter vras eman Itron Varia ar Mene-Hom gant santez Anna, sant Josef ha sant Joakim.

E chapel tu ar c'heisteiz

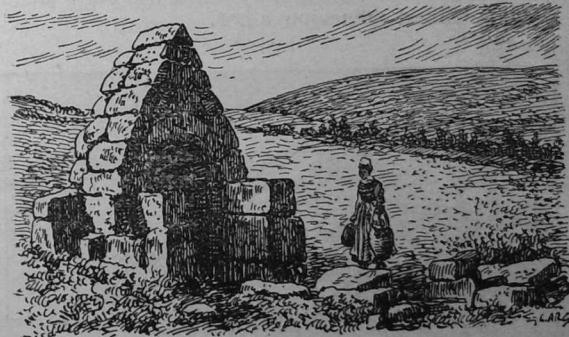
e weler kizellet kaer, war an aoter, sant Per, o ouela d'e bec'hed, Hor Zalver oc'h

en em ziskouez da Vari Madalen, diskibien Emmaüs hag all.

Kaout a raer c'hoaz er chapel skeudennou sant Laurans, sant Herve, renet gant Gwic'haran, sant Mikael, santez Barba, ha sant Alar.

Ar porz-gwered a zo bet savet er bloaz 1730; kaout a raer warnan skeudenn ar Werc'hez hag hini sant Herve. Ar c'halvar, a zo e kichen, en deus kollet e varch'eien' vein hag unanig bennak eus e skeudennou all; war e jichenn e lenner, e lizerennou kaer, eo bet savet er bloaz 1544, endra m'edo Yann an Alonder fabrik.

Feunteun I. V. ar Mene-Hom

Ar re a ya da bardona, da Itron Varia ar Mene-Hom, a bign peurliesa, kement ha beza en em gavet ken tost all, war gern uhela ar menez; eun hanter leo vale a rankont da ober evid en em gaout betek eno; met digollet mat e vezont p'en em gavont war ar Yed, — ar Ged, — ha pa we-lont ac'hamo Leon ha Kerne a-bez, ker kaer, pa

vez sklér an amzer, ma teu raktal en o spered komzou ar barz Brizeuk :

*O Breiz-Izel, o kaera bro,
Koad en he c'hreiz, mor en he zro!*

An uhelennou a hanver Mene-Hom a zo diou lodenn anezo ; el lodenn genta ez eus tri gern : ar Yed: 330 metr; Mene Briz, 289 hag ar C'hrec'h 246; en eil lodenn eman ar Reun Vras, 248 m., ar Reun Vihan, 225 m., hag ar Reun Askol, 235 m. Etre ar Reun Askol hag ar Yed eman ar *C'hom*, (ar Choum), pe an draonien en deus roet e hano d'ar jadennad meneziou a-bez.

I. V. Ar Mene-Hom, a-bell

Ar gern a hanver ar *Yed*, pe ar *Ged* a zigas sonj d'eomp eus an amzer goz pa ranket ober *ged* evid en em ziouall diouz ar Zaozon pe an Normaned ha ne glaskent nemet diskenn e Breiz evit laerez. Dioc'htu ma vezent gwelet o tostaat ouz Brest e veze c'houezet tan e Kelern; kerkent ha ma veze gwelet an tan-man e ranket ober kemend all war Mene-Hom; ha pa veze gwelet hen-

man, kemend all war Garreg an Tan, e Gouezeg. Evelse eo e veze galvet gwechall ar Vretoned da ziarbenn al laeron-vor ha setu perak, atao, etre Kraozon ha Kastellin, lavaret eman « *an tan e Kelern* », a zo lavaret hano eus eur gwall zarvoud a zo tost d'en em gaout.

Mene-Hom, en nevez amzer, a vez alaouret holl pa vez al lann e bleun; en hany, ar brug a ra d'ezan eur vantell ruz; er goanv, e groc'hen a vez rouz, evel krec'hin ar veserien denved.

Darn a gred ez eus bet eun den santel hanvet *Kom* o veva warnan (1) hag o rei d'ezan e hano ha pa vez mogidell ouz e c'helei an dud diwar dro a zo ar c'his ganto, atao, da lavaret: — Eman sant Kom oc'h aoza krampouez.

G. P.

(1) Eur chapel en deus e Sant Vic, etre ar menez hag ar mor.

Kenteliou d'ar barz yaouank

(Kendalc'h)

Diou ouenn glotennou zo eta ha ne c'heller ket kemmesk an eil gand eben. 1) Ar re a gengan adaleg ar zillabenn-belost ; 2) Ar re a gengan war ar zillabenn-lost.

Kredi ' ran start ne c'hell den bralla a! lezenn-ze na sevel eur werzoniez-klotennou ma ne sent ket outi.

Met gwasa pez a zo, al lezenn-ze a ro taol ar maro d'ar werzoniez vreizek diazezet war ar glo-tenn. Perak ?

— O veza ma 'z eo ar brezoneg *re baour e klotennou*. N'ez eus ket e brezoneg *tra-walc'h a c'heriou lies-sillabennek a c'hellfe kengana adaleg ar zillabenn-belost, na tra-walc'h a c'heriou unsillabennek o kengana war ar sillabenn-lost*. Klaskit klotennou da « jilgamm, lirzin, disliv, marlonk, morvil, ilboued, kountell, Morse » ha kant all; klaskit klotennou da « poell, reo, don, donv, skoulm ». Unan bennak a c'hall beza kavet. Petra a zegoueko en eur barzoneg hir? Dalc'h mat atao e vo kondaonet ar barz da gevrea an hevelep klotennou: « hir, dir », « dent, sent », hent, kent », « den, ken ». Anzav 'ran e vefed gouest da zevel barzonegou berr hep dizenti ouz al lezenn griz. Met eur barzoneg hir, eur pez-c'hoari ?... Kemerit n'eus fors pe leor, n'eus fors pe bez-c'hacari gwer-zennet ha niverit pet gwech ec'h en em gav mat ar c'hlottennou. Eur wech war zek ? — N'ouzoun ket.

Ha taolit pled penaos « barrek-gwareg », « genoudifennou », « ment-hent » n'int nemet treuz klotennou. Red eo peurgloza: *ar werzoniez-klotennou a zo barnet d'ar maro e brezoneg*. Petra da ober ? — Ober heb ar glotenn.

Her gouzout a ran, ar mennadou-ze a zo eun nevezenti, darn a lavaro gwasoc'h c'hoaz, ha setu perak iveau em eus marc'hatet, terméti tri bloaz, araok o embann. C'hoant am boa d'o foueza rik. Ha, perak n'hel lavarfen ket ? ne oan ket evit kredi ne vefe ket bet sentet gwechall ouz al lezenn-ze, ene ha kalonenn ar varzoniez-klotennou. Rakse, pa gouezas etre va daouarn leorig an A. Ernault war an henwerzenn vreizek, e tridas va c'halon gand ar fizians da ober ar gavadenn-ze. Eun dizouezenn eo a gavis, n'hen nac'hant ket : ar werzenn goz a dalvez he merc'h vihan, ma ne oa ket falloc'h. — Gwasoc'h c'hoaz a c'hoarvezas ganen. Laret e voe d'in, a berz eun den gouiziek war hol lennegez hengeltiek, penaos ar c'his a damallen — kengan an diou ouenn c'heriou ken-etrezo — a oa lezenn an Hengelte. Ar werzenn a gondaouen :

Eul louarn koz brema zo pell
A gallas e lost er brezel

a oa reiz-tre hervez al lezenn-goz. Ha setu me nec'hetoc'h eget biskoaz. Petra da ober ? — Prenderia ? hag em eus graet. Chom hep sevel lezennou nevez, harzou nevez, evel ma voen aliet gand eur brezoneger dispar ? — Tevel ar wirionez a vez diaes atao, diaesoc'h c'hoaz pa dle ober vat. Hag ouspenn, n'eo ket lezennou nevez a embannan, nag harzou nevez a zavan; lezennou, harzou koz-douar, ne lavaran ket. Kalet e kavan mont eneb

d'ar Gelted koz. Met ma raent fall? Me ne ana-vezan seurt diwarbenn o lennegez. Eus eun dra hepken am eus sonj. Bet em eus etre va daouarn, dek vloaz zo, « les bardes gallois au vi^e siècle »; ha ma ne fazian ket dre ankounac'h — dek vloaz d'am oad ' zo eur gwall bennad amzer — klotennou ar varzed-ze a oa druz ha stank, ken e tlie beza eun dudi silaou o froud o krozal war an delenn. Mar d'eo gwir, daoust ha me zo kiriek d'ar brezoneg da veza aet diwar an aroudenn? daoust ha kablus oun ma 'n deus foranet e zanvez a-hed an oadou? — Marteze e vefe mat iveau gwelet ha gwerzoniez ar Gelted a oa diazezet war ar glo-tenn, traken, evel e brezoneg.

Ar pez a zo diarvar eo ne c'hell ket eur werzoniez diazezet war ar glotenn traken kemmesk an diou ouenn c'heriou am eus komzet diwar o fenn. Ar pez a zo ken diarvar all eo ne c'hell ket ar barz senti ous lezenn striz ar glotennou en eur barzoneg hir. — Red eo klask eun dra bennag all

(*Da veza kendalc'het*).

J. KERRIEN, K. K. S. S.

War dro ar re glanv

Evel ma 'm eus lavaret aman c'hoaz, mat e vije kaout, e pep ti, eur podig-houarn, a zaou litrad, da lakat dour da walc'hi diabarz an den, eur podig emailhet, rak an emailh a zo lampr ha devi alkool a c'hellfed ennan d'e gempenn, araok ober implij anezan.

Ouz ar pod e vez, diouz eun tu, eur skouarn d'e zelc'her, ha diouz an tu all eun toull d'e istrabilha ouz eun tach! E goueled ar pod e vez eun duellennig houarn e vez staget outi eur gorzenn-c'homm a eur metr hanter a hirder. E beg ar gorzenn e ranker kaout eur beg gouer evit klenvejou ar merc'hed; ar gwer a zo aesi da virvi en dour ha da gempenn. Eur beg all a ranker da gaout evit gwalc'hi goueled ar bouzellou, koulz d'ar re vihan ha d'ar re vrás, ha p'eo gwir e c'heller gand an hevelep pod hag an hevelep korzenn ober vad d'ar chatal, ho pezo eur beg all evid ar chatal.

Pa walc'hit diabarz eun den, taolit evez en aoun da zaotri al linseliou, hag ar gwele ha lakit dindan ar c'lanvour eul lien koarek pe draou all hag a viro ouz ar gwele da veza louzet.

An dour ne vez na re domm, na re yen; roet e vez d'ezan an dommder gourc'hemeninet gand ar mésdin.

Ar pod ne vez ket laket, na re uhel, na re izel. Mat eo gedal eur pennad brao, goude debri, a-raok ober eur gwalc'hi da ziabarz eun den, hag an hini a vez graet an dra-ze d'ezan, a zo mat d'ezan dizoura a-raok ma stager gantan.

Ar c'lanvour a vez gourvezet war e du dehou; an aesa doare d'ezan da gemeret eo hennez, met aliés

a-walc'h e vo red e walc'hi pa vez gourvezet war e du kleiz pe zoken war leur e gein.

Evit lakat ar beg da veza lamproc'h e vez o laket outan eol, soa, pe amann dizall, ha bountet, hep nerz, met doun a-walc'h koulsgoude, betek rei da gredi d'ar c'hlavour en deus e lounket. Ma n'eo ket lakat ar beg da vont doun a-walc'h, an dour a deuio endro, hag a c'hllebio ar gwele ; ma 'z eo laket da vont re zoun e c'hell glaza ar bouzellou pe viret ouz an dour da redet. Ar pod-dour, peurliesa, a zo ennan roudennou du ha dre zellet outo e quezit pe e red an dour pe ne ra ket.

Ma 'z eus eun duellenn ouz ar gorzenn, he digorit ; ma ne'z eus ket, o voustra gant ho pizied war ar gorzenn c'homme lakeoc'h an dour da vont buanoc'h pe c'houestatoc'h.

Gand eun hanter litrad dour ez eus peadra da lakat ar fank da ziskenn d'an traon ; ma vez laket, en dour, diou pe deir loaiad glycérine, nemed muioc'h a-ze a nerz n'en devezo ken. An dour, na petra 'ta, a vez gwellloc'h ma vez bet bervet a-raok e implija.

A-wechou ar medesin a c'hourc'hemenno ober eur gwalc'hia da ziabarz ar c'hlavour pa ne c'hell ket henman en em spurji. Lavaret e vez d'eo'h petrada lakât en dour pa vez ezomm da lakât eun dra bennak ennan.

Ma 'z eo gourc'hemannet gwalc'hia eur c'hlavour gand eol-dibri, eo mat goude beza taolet an eol er pod, lakat ar pod en dour tomm evit klouaraat an eol ha kaout eleiz a habaskter rak an eol ne ray ket buan e labour.

D'ar vugligou, eur werennad zour, d'ar vugale, diou, d'ar re gosoc'h teir, ha d'an dud en oad, eun hanter litrad, pe war dro, setu ar muzul eus an dour a zo ezomm da walc'hi diabarz eun den.

Ar Medesin.

AR WALENN GOLLET

Gwechall e oa o chom, e parrez Garlan, eun den hanvet Egad Laouenan. Paour oa hag, evit goumit e dammig kreun, ez a' da zervezia en tiegeziou diwar-dro. Eur paotr speredok ha lorc'hus oa hag, en e vleud, e veze pa c'helle lakat an dud da c'hoarzin ; c'hoari a ouie kement a droiou kamm d'an holl ma oad deuet da gredi a ranke beza eur stlabez sorser. Koulsgoude, n'oa ket a aoun 'raozan, rak n'en doa graet droug ebet biskoaz da zen, ha, goulenn a raed e ali, pa vezet o klask traou dianket hag alies e kave an tu da gouenza warno.

Eun dervez e teujod da lavaret d'ezan e oa kemennet gant markizez Koad-Eozen da vont d'he c'haout d'he

c'hastell. En em lakat a eure raktal en hent: — Daoust ha petra he deus ar Varkisez da c'houlenn diganen ? a lavare outan e-unan en eur bignat krec'h ar Veuzid ; eun dra bennak he deus kollet, hag eman o c'hdal her c'hav-fen d'ezi. Aze 'vat, Egad e rankes c'hoari da louarn, rak ma teues a-benn eus da dao ez pezo eun tamm brao a werz-butun !

A-raok pignat e bali ar c'hastell e kavas, en eur war-mm eur mesaer bihan o tiouall e zenvet :

— Selaou 'ta, emezan, ne anavezet ket mevelled Koad-Eozin ? Me a zo galvet da vont da gaout unan anezo.

— O ! eo ! eme ar paotr, me o anavez mat; bez 'eman Per, melem e vlev, teo e gov ha ruz e benn; Yann, a zo du e vleeo, bras ha morlivet ; Melar a zo rouz ha luch.

— Mat eo ! eme Egad hag ec'h en em gavas dizale dirak dor vrás ar c'hastell hag e skoas warni.

Eur mevel a deuas da zigeri :

— A ! ta, Yann, penaos ez a ar bed ganez ? eme Egad, heb aoun da fazia, rak ar mevel a oa dirazan a oa du e vleeo ha morlivet e benn ; me a zo bet galvet gand ar Varkizez ; va c'has eta daveti ! »

En eur vont da heul Yann e kavas eur mevel all, melen e vleo ha teo e gof, a oa o skuba an dereziou : — A. 'ta Per !! Ne 'z peus ket re a zec'hed dre aze ?

Pa voe pignet d'ar zolier e kavas eun trede mevel, rouz e vleo, a zelle outan a-gorn :

— A 'ta Melar, kenfart out atao ? Ar varkizez a lakas Egad da azeza hag a lavaras d'ezan :

— Va den mat, me a zo gwali enkrezet ha martez c'houi a chelle lemmel an enkrezez diwar va c'hein. O paouez koll eur walenn gaer a zo warni eur berlezenn brezious, emaoun ; keuz am eus d'ezi kenan, rak roet eo bet d'in gant va fried. N'eman ket er ger ha ne zizroio nemed a-benn eum nebeud deiziou. Red eo d'eoc'h kaout va gwalenn d'in a-raok ma tevio en dro, rak ne vefen ket evid anzay outan em eus he c'hollet. Klasket eo bet e pep lec'h ; met klaskit hi c'hoaz ; grit tro ar c'hastell ; grit eun enklask war an dud a zo ennan ; lavaret a raer ez oc'h louarn hag e ouezit kaout an traou kuzet. Ma kavit va gwalenn ho pezo raktal 50 skoued en arc'hant gwenn !

Hor gwaz a skrabas e benn. Hanter kant skoued a oa eur berniad mat a arc'hant, met dies e oant da c'hounit. Penaos kaout eur walenn hag a oa bet troet an ti ' en aner, war an tu eneb, evit he c'hlask ? Arabad e oa d'ezan koulsgoudé, mont kuit raktal, ha koll evese an dro gaer en devoa eno da c'hounit arc'hant bras :

— Itron, emezan, eun dra zies kenan, a c'houlennit ouzin aze ; ma kirit e klaskin gwellet ha m'a gavo ho tra, met tri dervez a rankit da rei d'in neuze ; an tri dervez-se a dremenin er c'hastell ; eur gampr a rooc'h d'in ha bemdez da gresteiz e lakeoc'h aoz a evidoun eur pred mat a bado betek peder eur diouz ar pardaez. Heb an dra-ze ne vezin ket evid ober netra. Abenn tri dervez aman em eus fiziants da c'hellout rei d'eoc'h ho kwalenn. N'oum ket evit lavaret muioc'h d'eoc'h !

Ar varkizez a gavas e komze mat Egad hag a roas he urziou er gegin. An déveziour a voe fichez d'ezan eur gwele gant stel ha stignet kaer.

Bemdez, kerkeut ha ma save, ez ae da ober tro al lior,

da aveli e benn ha da zellet ouz ar bleuniou ha da gres-teiz ec'h azeze ouz taol hag e veze servichel d'ezan e-unan, eur pred ker mat hag ar gwella pred eured. D'an deiz kenta, Per eo a deuas d'e zervicha. Hor paotr ha ne oa bet ouz e staony betek neuze nemet yod silet ha bara du, a zebras gwalc'h e galon : ar pladou hag ar boutailhou a veze goullonderet en e gof bras, ne veze ket pell : ne jomas netra eus e zilerc'h. Pa voe leun e gof, ec'h azezas war eur gadour varret, e sellas ouz Per ha kel laouen ha tra e lavaras d'ezan : — Setu aman tapet unan !

Antronoz e voe graet ker brao d'ezan hag en derivez kenta ; Yann eo a deuas, en taol-man, da zervicha taol.

Pa voe fin gantan da garga, e kroazias e zaouarn war e gof hag o sellet ouz ar mexev e lavaras adarre en eur vousc'hoarzin : — Setu aman tapet daou !

D'an trede derivez, Melar a oa e dro da zervicha. Egad a oa tenval e benn o sonjal e rankje anzav antronoz n'en devoa kavet netra ha dizrei adarre d'e geusteuren baour. Met ne zebras ket nebeutoc'h evid an draze ; kement ha pevar e tebras ha kement hag eiz ec'h evas ha p'en devoa lounket e chenaouad ziweza e lavaras da Velar : — Breman 'vat, paotr, em eus o zapet o zri.

A vec'h m'en doa lavaret an draze e voe souezet maro o welet Yann ha Per, hag a oa o selaou a dre kein an nor, o tont a-benn kas er zal hag oc'h en em deurel d'an daoulin, gant Melar, dirazan, en eur lavaret :

— Kemerit truez ouzomp ha n'it ket d'hon diskulia, rak ar markiz a lakafe hor c'hrouga. Ya ! ni eo hon eus laeret ar walen : gwelet a reomp ervat n'oar ket evit kuzat netra ouz eur sorser eveldoc'h; oc'h en em gaout eman dioc'h tu ho peus gouezet anaout hon hanoiou ha deuet oc'h buan da c'houzout e oa ni eo hon devoa laeret gwalenn an itron ; ni a zo o vont da rei d'eoc'h ar walenn-ze, met, en han Doue, savit eur vojennt bennak da lavaret d'ar varkizez rak ma oar eo ni al laeron eman graet ganeomp !

Paotr Garlan eo an hini a jomas mantret; n'en doakomzet nemet eus an tri bred mat en devoa graet ha setu m'en doa laket an tri aillhon, gand ar gomz-ze, da zont da anzav o laeronsi. Na petra 'ta, pa welas penaos e troe an traou, ne 'z eas ket d'en em werza ha ken dichek ha tra e lavaras :

— N'oc'h mat nemet da ober boued ar groug ho tri, ba ma n'ho plije ket anzavet ho pec'het e vijen bet aet raktal d'ho tiskulia da Itron Koad-Eozen. Met p'eo gwir ho peus gret ne fell ket d'in ober an distera gaou ouzoc'h. Roit d'in ar walenn dioc'h tu ha me a gavo antu da lavaret d'an itron penaos em eus he c'havet hep diskulia hini ac'hanooc'h, na, zoken, dem ebet.

Dem-goude edo ar braoig etre e zaouarn; kemerit a eure, war an daol, eun tammin minvig a lakas en e c'hol-dell hag hen, ken habask ha tra, warzu al lenn a oa eur c'hoajad gwez o viret outan da veza gwelet eus ar maner. Elerc'h hag houdi a oa eno o neunv war an dour; en o zouez e oa eun houad dishenvel diouz re ar vro-man, eun houad du, koulz lavaret, gand eur gribell c'hlaz. Egad Laouenan a jachas an houad-ze war lez al lenn en eur stlepel bruzunachou bara d'ezan ha goude beza kuzet ar walenn en eur c'henaouad vinvig hel lakkas d'hel lounka.

Neuze e tizroas d'ar c'hastell hag e pignas da gaout ai varkizez :

— Itron, emezan, a drugarez Doue, em eus gellet kaout ho kwalenn, pe, da vihanan, deuet oun da c'houzout e pelec'h eman. Deuit ganen, mar gellit hag e tiskouezin d'eoc'h !

Ar varkizez a yeas d'e heul hag e tiskennjont warzu al lenn :

— Gwelet a rit an houad du-ze, emezan, mat, hennez eo en deus ho laeret. Me a oar 'vat eman ho kwalenn en e gof. En deiz all p'edoc'h oc'h ober eur bale dre aman, eo kouezet diouz ho piz hag al loen fall-ze en deus e lounket; lakin unan bennak d'e baka, digorit e gof d'ezan hag e weloc'h.

Paket e voe an houad ha lazet; pa voe digoret e gof d'ezan e voe kavet ar walenn, en he fez, ebarz. Ar varkizez a oa laouen bras :

— Va den mat, emezi da Egad, souezus eo an traou a ouezit; setu aze 50 skoued hag a zo d'eoc'h ha c'hoaz ho trugarekaan eus ar blijadur ho peus graet d'in hizio ha p'eo gwir va fried a die en em gaout er ger war c'hoaz e vijen laouen ouz ho kwelet o chom d'e c'hor-toz evit ma c'hello iveauz ho kwelet hag ho trugarekaat da veza kavet va gwalenn, rak breman e c'hellin anzav

d'ezan ar pez a zo en em gavet. Chom a reoc'h n'eo ket ta ?

Egad n'edo ket kalz e chal da jom rak klevet en doa e oa ar markiz eun den drouk ha buan da zifizioù eus an dud. Aoum en doa ne deuje da zizelei e droiou kamm. Ha koulsgoude ne gredas ket lavaret nann d'an itron hag e chomas.

Antronoz, pa en em gavas an Aotrou, e voe lavaret d'ezan ar pez a oa en em gavet gant gwälenn an itron; raktal e c'halvas Egad da vont d'e gaout.

Aotrou Koad-Eozen a oa en e gampr azezet dirak eun daol a oa warni eur voutailh, diou werenn, eur bistro-lenn garget, eur plad goloet hag eur bern skouejou :

— Neuze 'ta, va mignon, eme ar markiz, en eur vousc'hoarzin, te eo an hini a gav ar gwalinier kollet e kovou an houidi. Va maouez a jom sebezet dirak da

ouziegez. Eyidoun-me, a-raok kredi en da c'halloud a rank kaout eun testeni all. Sell, evomp ar voutailhad-man, da genta, ha goudeze e livirin ar pez am eus da lavaret d'it.

Eur wech ma voe peur-c'houlonderet ar voutailh :
— Gwelet a res ar plad-ze, eur golo warnan, eme ar

markiz; petra 'zo ebarz; sorser out hag evelse ne vo ket dies d'it gouzout; mat, unan a zaou ez po, pe eun temm eus ar bistolenn-man pe ar bern skouejou-ze. Ma lavares ar wirionez, ar 100 skoued a zo d'it, met, ma fazies ez po en da gof eur brunenn hag a gavi kalet da dreisia.

Egad a voe laket ken nec'hét hag eur c'hi war eur c'havravaz; ne ouie e pe du trei na petra da lavaret. Petra c'helle beza er plad-ze ? N'oa ket evit gouzout ! Krena a rea evel eun delienn, en dra ma chache ar markiz war e gorn-butun, en eur zellet outan, gand eun aer goapaüs :

— Siouaz ! paourkéz Laouenanig, eme Egad, enn taolman, avat out tapet !

Hag e chomas mantret pa glevas ar markiz o lavaret d'ezan :

— A ! gwelet a ran, breman, e tlees beza eur stlabez sorser bennak. Ya, eul laouenanig eo am eus tapet er plad-ze evit gwelet ha gouest e vijen da zont a-benn d'az lakat da vont e gaou ; kemer da 100 skoued; evomp eur banne all c'hoaz ha hezomp mignonned vat rak tud ker barrek ha te a zo gwell o c'haout da vignoned eget da enebourien.

Setu aze penaos e c'hellas Egad Laouenan kas gan-tan e 150 skoued, miret e damm buhez ha tremen evid eur paotr gouiziek. Anzavomp, ken etrezomp en devoe muioc'h a chans eged a ouziegez.

G. P.

KELEIER AR MIZ

Maro an aotrou DOTTIN

Gwasat koll evit Breiz maro an aotrou Dottin ! Ganet e oa e Liancourt (Oise) e Bro-Chall, hogen eus eun tiegez a ouenn iwerzoniat. Deut da aotreeg-liziri (licencié ès-lettres) e Roazon, ez eas kerkent da Bariz d'en em varrekaat war ar studiou keltiek, dreist-holl dindan an aotrou Darbois de Jubainville e gemeras da zekretour. E dezenn a zoktor-liziri a zavas diwar-benn unan eus diaesa poenchoù hor yezadur keltiek, an dibennou-verb en r (les Désinences verbales en r). Goude eur bloaveziañ-kelenn e Dijon, setu-hen en-dro da Vreiz, e Roazon, e lec'h ma vevo hiviziken, Hanvet e voe da zeau (doyen) ar Skol-veur war-lec'h an aotrou Loth, ha da gelennner evid ar c'hlétiag gand an aotrou Per ar Rous da eil-gelennner. Setu aman eur roll eus e benna skridou, ar re dalvoudusa d'hor Yez ha d'hor Brôadelez : *Contes Irlandais* 1901, *les Livres de saint Patrice* 1908, *Louis Ennies ou Le Purgatoire de saint Patrice* 1911, *Manuel d'Irlandais moyen* 1913, *Manuel pour servir à l'Etude de l'Antiquité celtique* 1915 (an eil mouladur), *les Anciens peuples de l'Europe* 1916, *la Langue gaillaise* 1920, *les Littératures Celtes* 1924, *l'Epopée Irlandaise* 1925.

A-hed e vuhez n'en deus ket paou-zet an aotrou Dotin da harpa hor brezoneg. E-pad ar brezel e teuas da genlabourer da *Groaz ar Vretoned* a oa manet en he sav hag en em vode en-dro d'ezzi an holl Vreiziz wirion. Nottennou a rôas d'in hag eunadeñou evid embann e brezoneg eun diverra eus *Skrapadeg saout Cualnge*, kosa dezrevell-veur (épopé) ar Gelted.

Goude ar brezel e c'houlenñas, en hano ar Gwir hag evel eun dra dileet d'ezan goud a lazadeg kant-miliadou a Vretoned, ma vije digemeret ar brezoneg er skoliou. A-du gantan enseller ar skoliou hag holl vistri-skol Tregor, en em glevas gand an aotrou Ernault, rener hor *Breuriez-Veur ar Brezoneg*, hag e voe savet gant heman

eul *Levr-dourn d'ar vistri*, d'o eeuna en hent an deskadurez diouyezek « Manuel pour l'Etude du Français par les Bretons ». Gwaz a ze, eur flatrer en em gavas evit gwerza an aotrou Dottin da Jakobined Pariz. Ha setu kollet pep tra! Nemet e van ar « Manuel », bet moulet gand ar *Vreuriez-Veur*. Hen goulenn digand an aotrou Vallée, ar vistri a venn kerzout en hent reiz.

Daoust d'an taol-ganas-se ne fallgalone ket an aotrou Dottin. Kas war wellaat ar gelennadurez keltiek en dije graet er bloaz nevez-man gant paotred *Breiz-Atao*, re « Foi et Bretagne » hag ar studierien vreizat bodet endro da G. Berthou, panevet an Aotrou Douz e c'halvas davetan d'ar Bed-hont. Fizians am eus en devo bet eno digant Hor Salver an digemer-mat en deus grataet en e Aviel d'an neb a zifenn ar Gwir.

F. VALLEE.

Ar Brezoneg e ilizou hor c'heriou

K. 30 a viz Kerzu 1927.

Aotrou,

Eur ger hepken. Klaout a reoc'h aman 13 lur evit *Feiz ha Breiz* 1928.

Pemp bloaz ha daou ugent a zo emaoun e K. hâ keit-se a zo abaoe ma rankan, pa deu ar zul, ober eul leo hanter, evit mont d'ar barrez tosta da glask oferen rak n'oun ket evit gouzant prezegennou gallek ar veleien a zo aman. Gwechall, pa oan youankoc'h, an dra-ze evidoun n'oa ket nemeur a dra; mét breman, sulveziennou a vez, e vezan skuiz maro hag a-wechou zoken e rankan chom er ger ha tremen va sul gand eun oferenn verr, evel oferennou an deiziou pemdez.

Trist eo gwelet ober ruz war ar brezoneg en eun iliz ha n'eus bet nemed arc'hant Bretoned ouz he sevel; n'eo ket ar C'hallaoued hepken o deus ezomm da vont d'ar barádoz: ar Vretoned iveauz a rank mont di!

An Itron A. G.

Bez 'ez eus, siouaz, parreziou, hag e vez digaset enno, heb ezomm ebet, ar c'hiz da ober prezegennou gallek, tra ken nemed evit tremen, — evel a lavar ker brao Isvar e « Breiz » an 22 a viz genver diweza, — diouz « eur

wrac'h koz bennak êt e tok da dri ugant vloaz pe diouz eur goz strakell « poudre de riz », he flas e Pariz ha nann e Breiz» ha parrezioù all hag ema ar c'his da brezeg e galleg, enno, pell a zo, ha ne daoler ket a bled a-walc'h, enno, war ar Vretoned a zarempred o ilizou, Bretoned êt e kér hag o deus lezet Doue er gér, dre ma n'o deus ket kavet, er c'hériou, an ilizou brezonek a gavent gwechall war ar mèziou.

Ma 'z eo ker stank ar Vretoned diffeiz er c'hériou, daoust ha n'eo ket dre ma 'z eo ker rouez ar veleien vreizat kartet eus o eneou ?

Da Vretoned ar 117

Gennevilliers, 8 a viz Genver 1928.

Paoetred yaouank kalonek ha kenvroiz ker,

C'hoant a zo deuet d'in da skriwa d'eoc'h eur ger, goude beza lennet, e Feiz ha Breiz diweza, al lizer ho peus kaset d'an A. Perrot.

N'oun ket gwali varrek war ar brezoneg, rak n'oun ket en em laket d'hen deski, nemet pa oan deuet da veza koz. Ganet oun bet er bloaz 1866; n'eo ket dec'h eo evel a wéilit.

Savet oun bet e ker Vrest, eur gér a-eneb ar brezoneg, a-bell 'zo; d'am 11, vloaz e voen kaset d'ar skolach da Redon ha n'eo ket eno, ken nebeud, eo e c'helli deski yez va Bro.

Mont a ris goudeze da zoudard er 117 eveldoc'h, el lec'h ma kavis Bretoned ha ne oan ket gouest zoken da gomz ganto evel a rit ken-entrezoc'h: eur rann-galon oa evidoun.

Harluet gant trubuilhou ar vuhez pell diouz va Breiz karet, n'oan ket evit kredi ken e c'hellen c'hoaz dont a-benn d'en em vrezonekaat, pa gouezas, eun dervez, (el kér Sant Malo, lec'h ma tremenen va ehan-labour), va daou-agad war Vreiz Atao hag e welis enni e oa eur c'henvroad d'eomp, an Aotrou Weiss, o paouez sevel e Pariz, eur skol evid ar Vretoned ne ouient ket o yez hag o doa c'hoant d'he deski.

D'ar skol-se ez in, a liviris ennoun va-unan, ha dalc'het em eus d'am ger.

Dre garantez evit va bro em eus desket he yez ha tenn eo bet d'in a-wechou mont eus a Asnières, d'ar skol, da Bariz, goude va dervez labour, epad an noz, ha red d'in sevel a-bred, en dervez warlere'h, evit beza em labouradez adarre, kerkent hag en deizioù all, koz ha skuiz evel ma oan. Levenez vrás am eus bet o lenn ho lizer pa 'm eus gwelet e oa atao, war ar bed, tud eus va gouenn gouest da garout o yez evel m'her gran va-unan.

Ar gwir a zo ganeoc'h; ar brezoneg n'eo ket eun trefoe-dach eo, met ar Challaoned n'her c'hredint biken; ar pez a glaskont eo laza hor yez evit laza pep spred broadel ennomp ha netra ken: o anaout mat a ran, rak da stourm em bevez outo ken alies ha bemdez.

N'eo ket diouiziek hepken ez int: disleal int iveau, ar pez a zo gwasoc'h.

Touellet int gand « o Frans unvan ha ne c'hell ket beza rannet. »

Netra n'eo krenfoc'h eget hor yez-ni, a zo eur yez kel-tick, da ziskouez d'ar bed holl ez omp Kelted ha nann Gallaoued.

Eun emgleo a zo bet grêt gwechall etre Breiz ha Bro-Chall evit kaout peoc'h etre an diou vro. Unan eus va hentadou, marteze, Loeiz des Déserts, a zo bet penn-abeg eus an emgleo-ze, sinet er bloaz 1532 etre breujou Breiz diouz eun tu ha Roue Bro-Chall, Fransez Ier, diouz an tu all.

Breiz a gondale'h da veza mestrez en be zi; lezennou Bro-Chall a-barz beza laket da dalvezout enni a ranke beza bet kavet mat gant pennou bras ar Vretoned.

Her gouzout a ran, an emgleo-ze n'eo ket bet miret atao, mat a-walc'h, gant Rouaned Bro-Chall ha torret eo bet gand an Dispac'h, met an dra-ze, avat, ne doir ket hor gwir.

A drugarez Doue, Breiz n'eo ket maro ha ne varvo ket! Bugale re vat he deus: kenta tra o deus da ober evid ad-sevel o bro eo studia he istor ha studia he yez.

Eun diverra eus an istor-ze a gasan d'eoc'h. Evid anaout hor yez, lennit Feiz ha Breiz, Gwalarn, « Breiz », Dihunamb ar Skelta Segobrani ha Breiz Atao !

Ha breman, paotred keiz, mall eo d'in tevel, rak skuiz
oc'h marteze gant va frezegenn.

Kenavo d'eo^c'h holl ha yec'hed mat
Bevet Breiz hag ar brezoneg da virviken

Ho mignon
Emile DES DESERTS,
Labouradeg Chenard ha Walcker,
Gennevilliers (Seine).

Harpomp hor Feiz ha Breiz

P. 13 1. 28.

Aotrou Rener,

Setu aman 20 lur ha digasit d'in *Feiz ha Breiz* adarre edoug ar bloaz nevez-man. N'emaouen ket a-bred, met pa vez c'houec'h krouadur ez a kemend a c'houniez en o serr hag e vezet berr atao; gwelloc'h e.vefe ganen c'hoaz, koulsgoude, tremen gant daou bred bemdez kentoc'h eget chom hep kemeret *Feiz ha Breiz*, bap miz, daoust ma 'z a vel lodenn vat eus ya nozvezioù d'hel lenn.

O frota eur gwenneg koz eo e teuer da welet penn piou a vez warnan; o tere'hel hor gwennien en hor godell, hep rei eul liard d'ar c'hazetennou gall, eo e welimp pebez pennou tenval a vezou ouz renerien: evidoun-me ne roïn ket eur gwenneg toull ken d'ar c'hazetennou-ze, keit ha ma vezor hor c'helaouennou brezonek en dienez evel m'e-maint bremen.

A-raok harpa traou ar re all; harpomp hon traou hon
unnan. J. PETTON.

E pemzek vloaz

D'an 19 a viz Genver diweza, an A. Rouleau, arc'heskob Quebec, o tizrei eus a Rom, el lec'h m'oa nevez bet grêt kardinal gant Pi XI, a ziskennas e Pariz. Setu aman darn eus ar chomzou mat a lavaras d'ar C'hallaoued a ba deuet di d': saludi: « Katolikated ar C'hanaad, evit dont abenn da zigeri, d'ar galleg, doriou skoliou an Ontario, — eur beg-douar hag eman ennan, ar Zaozon hag ar C'hal-

laoued, en eun douezenn, — o deus stourmet epad 15
vloaz. (1) »

O lenn ar gomz-se n'oun ket evit miret da zonjal e stad
reuzeudik ar brezoneg, en hor Breiz.

23 vloaz a zo e labour ar *Bleun-Brug*, heb ehan, e Leon, e Treger, e Kerne, e Gwened;

32 vloaz o za abaoe ma reas, e Landerne, an A. Buleon, person iliz-veur Gwened, e brezeggenn vrudet war « *La langue bretonne, considérée au point de vue religieux, pédagogique, social et national* »;

64 bloaz a zo abaoe ma vez embannet, gant Feiz-ha-Breiz, hep paouez, gwiriou hor yez, e pevar ch'orn Breiz, ha gwellaenn ebet hag a dalvesfe ar boan ne weler o tont. Doriou skolioù Breiz-Izel a jom prennet atao ouz ar brezoneg hag ar Vretoneg vihan ne zeskont na lenn, na skriava, er skol, ar yez a zeskont komz, ker brao, war barlenn o mammun, er gêr.

Eun druez eo gwelet eun hevelep tra en eur vro gris-
ten.

Ha perak neuze, a gav d'eo'ch, ne deu ket katoliked
Breiz a-benn eus o'zaol ?

Daoust ha n'en dese ket o gw
hag hini katoliked ar C'hanada?

An hanter muioc'h en deus, rak ma 'z eus diou ouenn
Jud en Ontario, e Breiz, n'eus nemed unan.

Met katolikid Breiz ne ouezont ket c'hoaz komz uhel a-walc'h; eno eman o faz; aonik int; dizunanet int; kousket int; maro int; n'eo ket souez eta ne rafed netra evit klaski tremen diouto.

Ra gemerint skouer, da vihanan, pelloch, war gatoliked ar Chanada ha ra zifennint, eveldo, war eun dro, o holl gwirioru, re o feiz ha re o yez: ma tle beza penn ar chris-ten troet warzu an nenv, e dreid a dle beza harpet mat war an douar.

Y. V. PERROT.

(1) Après quinze ans de luttes, n'avons-nous pas obtenu, il y a quelques semaines, la liberté d'enseigner le français dans les écoles de l'Ontario? Croix du 21.128.

KEVRENN AR VUGALE
SENT AR VRO

Ar zent a garit ar starta hag a bedit an aliesa, va mignoned vihan, eo sent ar vro, n'eo ket 'la? Mat a rit. Ar zent-se eo ive ar re ho kar ar gwella, ar re a gemer ar muia preder da ginnig ho pedennou da Zoue, ar re ho tiouall gant ar muia aked.

Ar re goz a lavare :

Ma n'hor selaou ket sent hor bro
Ha piou eta hor selaouo ?

selaouo ?

Pedit bepred hag enorit ar « Zent koz o deus graet douar Breiz » hag a zo bet dibabet gant ar Vretoned da batroned d'hor parrezou, d'hon eskoptiu, d'hor bro. Enorit ar zent-se dreist-holl en eur zougen o anoiou gant lorzh hag en eur o rei d'ho filhored ha d'ho filhorezed vihan pa vezoc'h galvet da veza paeroned ha maeronezed. Lezit neuze a gostez an anoiou « tricolor » a gaver war an « almanagou » (1), pe er romantchou, ha roît d'ar vugale a zougoc'h war maen-font ar vadiziant anoiou sent ar vro. Ne gavoc'h re ebet kaeroc'h, va c'credit mat. Eur ch'als eus anoiou ar zent-se a zon flour d'ar skouarn evel eur bomm kan eus an dudiusa.

Enorit ive c'hoaz sent ar vro en eur lenn o buheziou. Dre-ze ec'h anavezoc'h anezo gwelloc'h, e welloc'h skleroc'h ar vertuziou o deus heuilhet hag e poanioc'h muioc'h da reiza ho puhez diouz o'hini. Kemeret skouer warno eo, hep mar, an doare gwella d'o enori hag ar sura d'hor c'has d'o c'haout d'ar

(1) Sonj a deu d'in eus eun istor. — Eun tad a deuas d'ar 5 a viz mase da lakât bad zi eur meb d'ezan. Tapa a reas eun « almanag » da welet an ar zant merket evit an delz-se ha lenn a reas : S. Pi V, pab. Ne ouie ket dreist petra verke an niverenn V merket arrok ar ger pap. He c'hemeret a reas evit al lizerenn v bag c'houennas henvel e ab : Pispab.

baradoz el beo'h ma vezint laouen ouz hon digemeret.

Evit ho sikour da anaout gwelloc'h gwella Sent ar vro e savomp er miz-ma evit ar Vretoned vihan.

Kenstrivadeg ar Zent breizat

1) — Pere eo ar zent a zavas an eskoptiou a oa gwechall e Breiz? Lavaret an eskopti a zavas pêp sant.

2) — Pehini eo ar zant a ieas da Rom da ginnig d'ar pab gourc'hennou duk Breiz hag a resevas digant ar pab eur gurunenn aour a roue evit an duk.

3). — E buhez pe seurt sant ez eus hano :

- a) eus eur pesk a d'alveze da vezur d'ar zant-se.
- b) eus eur c'hloc'h kavet e genou eur pesk.
- c) eus eur morzol a gouezas war benn ar zant hag hel lazas.
- d) eus eur vozad zouar roet e testeni a vignoniach hag a droas en aour.

4) — Pere eo an daou zant breizat yaouanka enoret e Breiz-Izel ?

5) — Pehini eo ar zant breizat a garit ar muia ha perak ?

Aliou evid ar genstrivadeg-man :

I. — Kenstrivadeg *Sent ar Vro* a zo digor da holl vugale ar c'hatékiz, zoken da vugale ar pempvet hag ar c'houec'hvet Pask er parrezou e vez graet enno pemp pe c'houec'h Pask.

II. — War *Feiz-ha-Breiz* — miz meurz e vez o'hoaz eur gouenn all pe zaou. Ezomm ebet eta da zigas c'hoaz respontchou gouennou ar miz-man, eta.

Eur c'hanfart a zoare

Anavezet em eus, eme dad koz, eul louacher hag a oa eun tarin a baotr, pa veze tommet d'ezan. Eur wech ar zizun e kase tud eus a Lesneven da Vrest en eur pez wetur vras a oa plas enni da 15 den. Tri marc'h a veze staget outi. A-raok loc'hat e veze eun abadenn ! Eur banne sounn da genta ; kant tro d'e wetur : kant tro all d'ar c'hezeg ; allo, aben ar fin eun taol fouet ha yao en hent. P' en em gaved gand ar d'hrec'h kenta, ar c'hezeg a jome a-zav hag ar charretour a youc'he : — Allo, tudou, diskennit holl.

— Ha perak ?

— Evid espern ar c'hezeg, sur.

Hag e tiskenne an holl. Dal ma veze eun tamm **naou gand an hent :**

— Allo, tudou, a lavare adarre ar pabor, diskennit.

— Ha perak 'ta ?

— A ! gand aon ec'h en em gavfe eun droug benak. En diskennou eo risklus chom er gweturioù.

Hag an dud a ranke diskenn ha bale.

P'en em gaved war ar c'hompez an dud a glaske pignat er wetur.

— « Nann, nann, a lavare ar charretour, baleit. Petra zo kaeroc'h hag esoc'h eget bale war eun hent koumpez. Ouspenn, mat d'ar yec'hed eo an dra ze .

— Ha peur, neuze, e ch'ellimp-ni mont er wetur ? »

— A ! pa jomin a-zav evid eva eur banne ha rei eun tamm kerc'h d'am c'hezeg.

— Han ! bugale, — eme dad koz — petra ho pefe grêt gant kanfarter evelse ?

— O ! ne vijen ket bet nec'het, eme Charlig va breur bihan. Epad ma vije bet ar charretour en ostaleuri, e vijen pignet er wetur ; eun taol fouet ha yao en hent — hag ar pabor a vefe chomet a-dreuz war e vanne.

Melegan.

Pajennad Breuriez-Veur ar Brezoneg

SANT HERVE

Sant Herve skrivet e galleg gand an aotrou *Calvez* ha trôet e brezoneg gand an aotrou *Prigent*, skudennou gand an aotrou *Gwenneg*. E *Ti-moulerez* ar *Skridou-mat* e Brest.

Si al levr nevez-man eo *al leziregez*.

Da genta, evid *an doare-skriva*. En enep da ali sant Herve ne zent ouz stur ebet, kouls lavarout, pa dremen, evel a-ratoz, eus eur reolandur-skriva d'eun all. Er bajenn genta e welan ar ger « *guir* » skrivet evel-se diouz giz-distaga Leon, ha pelloc'hik, pajenn 44, « *gwir* » hervez doare-skriva ar Yez unvan. An daou zon : *w* (a zistager e Leon u ha *v* dirag e ha *i*) hag *ou* (distaget bepred *ou*) a vez digemmet mat a-walc'h e penn kenta al levr hag, er penn diweza, emaint dizigemm, skrivet o-daou en hevelep doare (*u*) : *guir*, *kueza*.

Evid an *h* kemend-all ! *Ha, hep, hérvez*, skrivet reiz da genta, a ya pelloc'h da *a*, *ep*, *ervez*. Kemeret e vez, da genta, hervez *Reolandur Emgleo ar Skrivagnerien*, e evit « son à lui » ha *he* evit « son à elle ». E dibenn al levr setu e trôer penn d'ar vaz : *he* a deu evit « son à lui » hag *e* evit « son à elle » : sant Herve... en *he* gichen... Eur chapelig... en e c'hichen. (pajenn 85).

E-kenver *yezadur* (grammaire) hevelep leziregez ! Gwella perz-mat hor brez̄oneg eo pa c'hell en em drei diouz menoz-spered pe driviliad-ene, gwell eged ar galleg, dre e stummou-frazennou dishenvel hag e zisplegaduriou-verb. Nemet e renk ar skrivagnerien, aes eo gouzout ! anaout da vat ar stummou-frazenna hag an displegaduriou-ze. Hag, ouspenn, ar rannouigou-verb (particulles verbalcs) m'en em harp ar verb warno. Eun taolig-labour hennez hag a zo re d'ezo, 'm eus aon ! pa reont, zoken er gwella skridou, gand an displegadur dibersonel (conjugaison impersonnelle) hag ar rannig-verb a hogos

e pep lec'h, ha, da heul, red ha ma 'z eo ! er maez a lec'h!
Hennez eo brasa si hon skrivagnerien, re *Buhez sant Hervez* evel ar re-all. A zo gwaz, ar rannig-verb *ez* a vez trouc'het gand ar re-man dre an hanter, ha staget al lost anezi ouz ar verb da heul : *e zeus, e zeas, e lec'h ez eus, ez eas* (evel pa lavarfed e galleg « q u'st, q ualla » e lec'h qu'est, qu'alla »); *am eus* a vez *distreset ganto en am beus ha beza, bout e bet e penn ar frazennou: bet en deus bet e lec'h beza* (pe *bez'*, pe *bout*) *en deus bet*.

Eur gwall-si c'hoaz, hag hen re voutin, a gavomp iveau en hor l vrig : *an dianaout pinvidigez ha talvoudevez hon araogennou*. Lavaret em eus er miz diweza pegen pouezus eo e brezoneg roll an araogennou. Arabad o drouk-veska ha, dreist-holl ober diouz giz trefoederien Gerne gant deus evid *eus, ouz ha diouz*.

**

Studiou doun a zo bet graet diwar-benn hor sent Vreiz, dreist-holl gand an aotrounez Lothi Duine ha Largillièvre. Harpet int war eun dro war anaoudegez ar Yez ha hini an Istor. Anat war o labour n'o deus ket oberourien *Buhez sant Herve* heuliet piz a-walc'h o rou-dou. Da skouer : *Mene-Bre* (bre « mont », *Brelevenez* « Montjoie ») n'en deus mann d'ober gant *Menez-Breiz*. Pa zispleger hon Istor, arabad ober eus hor Sent koz « kristenerien » hon tadou, p'edo ar re-man kristen pell a oa pa zigouezjont en Arvorig, o tont a Vreiz-Veur, o bro c'hemidik. Dougen dourn ne ve ken da nac'hherien hor Brôadelez, pa roont da hendadou da Vreiziz, evel d'ar C'hallaoud, ar vriz-C'halianed manet a-zivarlerc'h ar Romaned, hag a oa en em rôet da baganiez ar re-man, oc'h azeuli evelto Yaou (Jupiter), Merc'her (Mercurius), Gwener (Venus), hag all.

Pep meuleudi d'al labour-enklask diwar-benn skeudennou sant Herve, jha d'an tresadennou graet anezo gand ar skeudennar ampart an aotrou Gwenneg !

F. VALLEE.

Da reiza er *Bajennad* diweza: e lec'h : *ar Bleun-lenn*:
ar Bleun-Brug (pajenn 1, eil dilinenna, kenta linenn).

Kenstrivadegou Bleun-Brug 1928

I. — KENSTRIVADEG AR BREZEGEREZ

500 lur a briziou. Ar priz kenta: 200 lur, kinniget gant *Feiz ha Breiz*, a ranko beza roet, en e bez, d'an hini her gounezo.

Ar brezegenn a ranko beza grêt war an danvez-man:

Mikael an Nobletz a zo o vont da gemeret ar vag e Douarnenez evit mont da Gonk-Leon; urz en deus bet da vont diwar douar Kerne; Douarneneziz a zo glac'haret o welet o Zad mat o tec'het diouto. Grit, e diou pe deir bajenn, ar c'himiad en divije gellet eun den yaouank eus a Zouarnenez ober, enn hande e genvroïz, d'ar beleg santelze, d'e drugarekaat eus ar vad en doa grêt e bro Gerne ha da c'houenn digantan e vennoz diweza.

II. — KENSTRIVADEG AN A. ROUDOT

200 lur a briziou evid ar studiadennou gwella savet war an danvez-man:

E parreziou a zo e weler ar brezoneg o koll tachenn gand ar galleg.

Piou eo, er parreziou-ze, ar re a sko ar gwasa taoliou gand ar brezoneg ?

Penaos ha pegoulz o deus en em gemeret da ober o fal-loniou divalo?

Rei hanoiou ha lavaret, war gement hini a zo da dammal, ar wirionez, penn-da-benn, hep damanti, ma chomo testeniou skler hag anat, gouest da lakat da ruzia an dud fallakr a labour a-eñeb o bro.

Selaouit mat. — Ar c'henstrivadegou all a vo embannet diwezatoch. Chouec'h miz a zo da ober an diou a em-lannomp hizio.

Kas ar skridou da C'houel Maria Hanter Eost a zeu, da ziwezata, d'an Dr Cornic, *Rener ar Bleun-Brug*, Douarnenez.

DIVINADENNOU

DIVINADENNOU MIZ C'HOUEVREUR

- I. — Skrivit geot sec'h e pemp lizerenn.
Digaset gant M. Dourmap, Plouider.
- II. — Alies e vez debret;
Mouzat a oar;
War ar marc'h e vez kavet;
Pep Breizad he c'har.
Digaset gant Yann Perrot, Roskov.

- III. — Eur gampr a bevar gorn:
Eur c'haz azezet e pep korn;
Dirak pep kaz, tri gaz;
War lost pep kaz, eur c'haz;
er gampr, ped kaz?

Digaset gant Ronan, lenner Feiz ha Breiz Louven, Beljik.

- IV. — Diou vaouez a gerz d'ar marc'had,
O zeod a dro, a dro dalc'h mat:
Ro d'in unan eus da viou
Eme ar genta anezo,
hag hanter muioc'h a viou
Egedout te sur am bezo.
Eben a respondas hep dale:
Ro d'in me unan eus da re
ha me 'm bezo kement ha te.
Ped vi a zo gant pep hini?

Digaset gant Mari Kervella, eus a vourc'h Plougastel.

- V. — Eanch Traon-ar-Roc'h, n'eus fors peger yen e vez
ar goanv, ne vez morse nemet eun hanter roched gantan
war e gein.
Perag an dra-ze, a gav d'eoc'h?

Digaset gant M. Postec, Sant-Thonan.

Ali. — Degas ar responchou bap tri miz hepken.

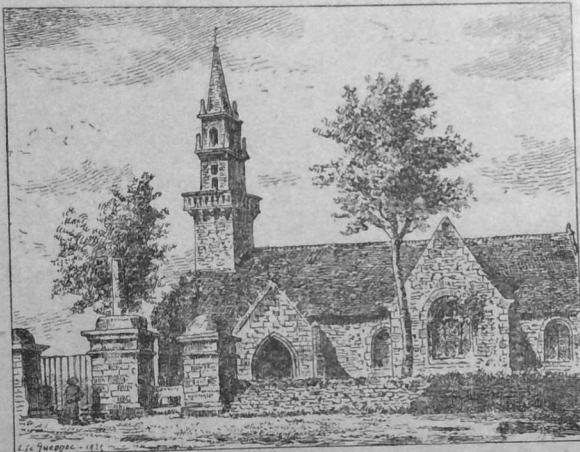
Eured Hoarvian ha Rivanon

Wardro hanter
ar c'houec'hvet
kantved, eur barz
eus a Vreiz-Veur
e ano Hoarvian,
goude beza bet o
kana, e Pariz, e
lez ar roue Chil-
debert a oa oc'h
ober eur bale
Breiz-Izel, el lec'h
ma ouie e oa
deuet kenvroiz
d'ezan da jom
hag edo o vont
da dizout douar
Leon, pa deu eun
hunvre d'hen ne-
c'hi : diou noz-
vez dioc'htu e
sonjas d'ezan be-
za kemерet da
bried eur vere'h
yaouank eus ar
vro. Hoarvian a
ya d'an daoulin
hag eus a greiz
e galon e ra ar
bedenn-man da
Zoue :

— O va Doue,
Skeuden S. Herve e Lambal Wimiliau
gouzout a rit em eus

c'hoant d'en em viret bepred gwerc'h; ma t'eu an hunvreou-ze eus perz an diaoul, grit ma ne vezin mui touallet ganto ; met, mar d'eo c'houi eo o digas d'in, ho pezet ar vadelez d'hen diskouez d'in, ker fraes, ma ne c'hellin ket fazia.

Landouzan, en Drennec

En noz warlerc'h, dre e gousk, Hoarvian a we-las eun ael, skedus evel an heol, hag an ael a lavaras d'ezan :

— Hoarvian, Doue a anavez ar c'hoant ez peus da jom bepred gwerc'h; ar plac'h yaouank ez peus gwelet, dre da hunvre, hag a dremen he amzer o studia hag o kana psalmou, he deus graet iveau al lez-ze : Doue en deus eun youl all hag Hen eo a ra d'it ober anaoudegez ganti. Rivanon eo he ano; he c'haout a ri war lez an hent ma kerzi dreizan.

Heb aoun ebet, kemer hi da bried: diwar ho timezi e teuio, er bed, eur c'hrouadur hag a vez eur servicher bras da Zoue!

En dervez warlerc'h, ar pez en doa lavaret an ael a zegouezas. War lez hent bras ar Romaned a ya eus a Geraez da Gastell-Ac'h, e kichen Lan-Nuzan, — el lec'h ma weler hizio c'hoaz chapel gaer Landouzan, e parrez an Drennec, — Hoarvian a gavas ar plac'h yaouank a dlie beza e bried. O tenna dour edo eus eur feunteun; diskleria a reas oa Rivanon he ano, oa maro he zud hag e veve gant he breur Rivoare, a dlie, nebeut goude, mont da vanac'h ha sevel manac'hti Lanriouare.

En dervez-ze, Konomor hag ar re a rae hent gant Hoarvian, a dlie diskenn e ti Valo, mestr ar c'horn douar-ze. Kaset e voe kemennadurez da Rivoare da zont betek eno, hag evel ma kave mat dimezi e c'hoar gant Hoarvian, eur beleg o eureujas.

En dervez warlerc'h, kerkent ha goulou-deiz, Hoarvian a lavaras d'e bried yaouank :

— C'houi eo ar vaouez kenta am eus karet; war urz Doue eo ez oun dimezet ganeoc'h hag eun ael en deus lavaret d'in hor bezo eur mab a vez eenor ha nerz ar bobl kristen.

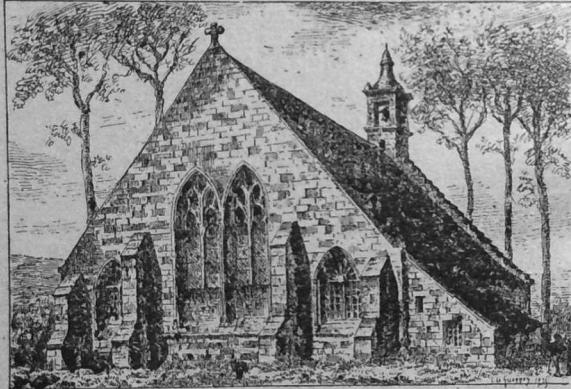
Rivanon a respondas :

— Ma tlean kaout eur mab, ra vez e ganet dall, setu ar bedenn a ran d'an Doue holl c'halloudek.

— O ! maouez, eme Hoarvian, ha n'eo ket digalon ar vamm a c'houleñn ma vez e ganet dall ar mab a dle lakat er bed !... Ma vez ho pedenn selaouet gant Doue, en dizro hag en digoll, me a c'houleñn digantan rei d'hor mab ar c'hras da welet epad e vuhez ar baradoz digor dirazan... Hag evit ma plijo gantan rei d'in va goulenn, diwar vreman me a dro kein d'ar bed hag a roio d'e-

*zan penn-da-benn kement dervez a jom c'hoaz
ganen da veva.*

Doue a zelaouas pedenn an tad hag ar vamm.
Rivanon a lakeas er bed eur mab, hag a oa dall.
Kement a ra Doue a zo graet mat. Ar c'hrouadur-ze
ganet dall a lakaio e veuli evel ma roio nerz da
veur a hini da zougen kroaziou pounner digouezet
ganto.

Chapel Sant-Urfel, e Veur'zh-Wenn

Ped ha ped mamm eus hor bro, hep beza graet
pedenn Rivanon, o deus laket er bed bugale hag
a oa dall ! Ar zonj eus sant Herve, hag eus ar vu-
hez sanctel en deus renet, en deus roet nerz d'ezo
da blega da youl Doue.

M'en devoa klevet pedenn ar vamm, Doue a gle-
vas iveauz pedenn an tad.

Pa deuas da veza bras, hervez ar vrud a redas
etouez an dud, Herve en devoe alies an eurvat da
welet ar baradoz digor dirazan.

C. P.

Setu aze eur pennadig eus a vuhez **sant Herve**
savet gand an Aotrou Herve Calvez, person Lesne-
ven ha gand an A. Y.-L. Prigent. Ar re o defe
c'hoant da lenn ar vuhez penn-da-benn, ra skri-
vint d'an A. Gall, Administrateur de l'E. S. I., 4,
Rue du Château, Brest, hag evid 20 real e vo kaset
dezo al levr betek o zi; e gwirionez, eul levr kaer
eo hag eul levr mat.

AR ROC'H DIR. — Evel m'eman, *Buhez sant
Herve* a zo talyoudus bras, met kreski a*c'hellfed
kalz he zalyvoudegez c'hoaz ma karfed dastum da
lakat ebarz an holl lavarou a red diwarbenn ar
zant bras-ze etouez ar Vretoned. Setu aman unan
anezo atao da vihanan hag am eus dastumet e
Gwinevez-Lochrist.

Eur c'hoad a zo er barrez-ze hag a zo anvet
Koadig Sant Houarne hag a zo eur roc'h en e greiz.
Sant Herve, eun dervez, o vont ebiou eno, a stokas
e droad — ha n'eo ket souez p'eo gwir e oa
dall — ouz eur maen nevez diskolpet diouz ar
roc'h vras hag a laoskas eur glemmadenn druezus :
abaoe n'eus ket bet gellet distaga tam
ebet ken diouti ha setu perak eo bet lezanvet *ar Roc'h
dir.*

Y. V. P.

Ti koz L'OLLIÉROU
L'HOSTIS & JORDE
 SUCCESEURS
 18, 27, rue Louis-Pasteur, Brest

Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj eo en hon ti e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an desssiniou nevesa e mouchouerou ha tavancherou brodet.

Seiz, mezer, ha danvez a bep seurt.

Dioch' ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun eskompt a ugent real dre gant a vez roet e marc'hadourez ha dek dre gant d'ar familhou niverus.

Roît d'ho pugale

AR SIROP
FERET
 ar gwella
 evit KRENVAAT
 ha NETAAT
 ar goad

AU TIGRE ROYAL
 FOURRURES & PELLETERIES
 37, rue de Siam, BREST

Grand choix de Fourrures de toutes provenances

Transformations -
 Réparations -
 PRIX MODÉRÉS

Prena a reer es-kriz, krec'hin lern, kaerrelod-vras, lapined, gozed, pudasked, hag all... ha paet e vezont prizion mat'

Hadou evit Hada

F. HILY

Téléph. : 32 Landerne Télég. : Hily-Landerne
 0. O. Naoned 3187 R. O. Brest 7377

16, Kae Leon - 1 ha 3, Straed ar C'henwerz

LANDERNE

GWIPAVAZ - PLOUGASTELL-DAOULAS

Gwerzerien ar merk-man

Azgoulenit-hen war an holl bakadou
 HADOU, dreist-holl beterabez, karotez
 gwen, ruz, melen-ruta, hag all.

Marque Déposée

Pommad
 ha
Bleud **NOELLINE**

a bare Ruzderiou ar vugale **NEVEZ-GANET**

Ar Pommad Noelline a zo ar gwella louzou ouz

SPINAC'H AR BRONNOU

Priz pep louzou, 18 real.
 Kaset e vez gand ar fakteur evit
 20 real.

STAL-VRAS :

GRANDE PHARMACIE

Foucher et Le Monnier

75, Ru Siam, Brest

BON
 pour un Echantillon
GRATUIT
 à envoyer au Laboratoire
NOELLINE
 75, rue de Siam, Brest

Perak ez a muioc'h-mui a dud da di

ALLAIN

BIJOUTERIE - PHOTOGRAPHIE

BREST - 60, Rue Jean Macé - BREST

HAG E LANNILIS ?

Abalamour : 1e Eo gwelloc'h marc'had eged er magajennou
braz (nebeutoc'h a frejou).

2e E vezint digemeret ha servichet mat gant Bretoned vat.

3e Eur c'hado kaer a vez roet war marc'had ar bizaouedou
aour

4e Mont a ra da donna poltre l ar friko war al lec'h.

5e Rei a ra tri boltrad: unan d'an dud nevez ouspen ar c'hado
hag unan da bep hini euz ar reherien.

6e Eun agrandissement 30 cm. X 40 a ro d'an dud nevez o
deuz prenet o aour en e di war marc'had eun dousen boltrajou.
eus an tiud nevez.

Gouleñnit diouz ar re a zo bet - Ar gwella testeni eo

GRANDS MAGASINS DE NOUVEAUTÉS

AUX GALERIES SAINT-MARTIN

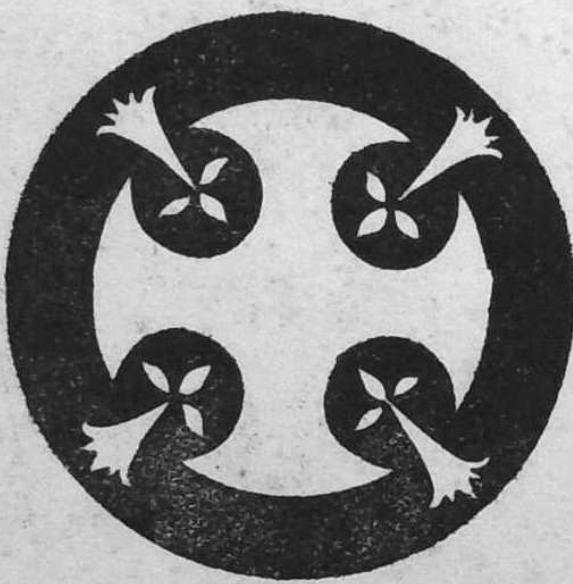
108 à 112, rue Jean Jaurès - 6 et 8, rue Danton - BREST

Lundi 30 Janvier et jours suivants :

VENTE RÉCLAME

de BLANC-TOILES-LINGERIE

OCCASIONS EXCEPTIONNELLES

Feiz ha Breiz a zo pevar real ar pez

BREST, MOULEREZ AR SKRIDOU MAT, 4, STRAED AR C'HASTELL

At Merdrif: F. GEORGELAN.